

Soda, zeep en smokkelwaar.

Harry Bolwijn

Soda, zeep en smokkelwaar

Uit de serie “Opa, weet je. “

**Centraal staat het leven in en om een kruidenierswinkel
in het veengebied bij de Duitse grens in
Emmercompasuum in september 1939**

Een duo-boek

**Hoewel het verhaal om dialect vraagt, is dit boek geheel
in het Nederlands verschenen. Dus zonder dialect. Het
verhaal en de streek waarin het zich afspeelt is daardoor
bereikbaar voor mensen die het dialect niet volledig
beheersen.**

**Daarnaast is het zelfde boek ook verschenen met veel
dialogen in het Veenkoloniaal-Drents dialect. Het is
verkrijgbaar onder de titel Soda, zaip en smokkelwoar
ISBN.nr. 978 94 619 3460 4**

Nooit heb ik verwacht ooit een boek te zullen schrijven. Mijn kleinkinderen brachten mij daar toe, door vragen te stellen over mijn grootouders en mijn ouders. Bij mijn eerste boek had ik al aangegeven daar nog een vervolg op te willen schrijven. De vele positieve reacties hebben mij gemotiveerd om daar ook voortvarend mee bezig te gaan. Door de grote interesse voor de verhalen, maar de soms beperkte kennis van het plaatselijke dialect heb ik besloten er een zogenaamd “duo-boek” van te maken. Deze uitgave is voor diegenen, die wel belangstelling hebben voor het verhaal en voor de streek, maar het dialect onvoldoende beheersen. Tegelijkertijd met dit boek komt een “duo-boek” uit met deels de dialogen in het Veenkoloniaal-Drents dialect.

Dit boek draag ik op aan mijn kleinkinderen,
waar ik nog lang van hoop te genieten en die
mijn inspiratie zijn geweest om mijn boeken te
schrijven.

Auteur: Harry Bolwijn
Soda, zeep en smokkelwaar,
uit de serie "Opa, weet je"

Uitgever: Mijnbestseller.nl

©2012, Harry Bolwijn

Contact: info@opaweeetje.nl

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand en/of
openbaar gemaakt in enige vorm of op enige
wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of op enige andere
manier zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming.

Omslag: Harry Bolwijn

www.opaweeetje.nl

ISBN no. 978 94 619 3459 8

NUR 336

Hoofdstuk 1

Juli 2012

Nog één dag en dan begint de schoolvakantie. Eindelijk. Alle kinderen zijn er erg aan toe. De schoolvakanties zijn dit jaar voor deze regio erg laat. En dat betekent dat de lesstof al lang volledig behandeld is. Wat er nu gebeurt, is de tijd volmaken tot de vakantie begint.

Er is in ieder geval één omstandigheid, waardoor het niet erg is, dat de vakanties wat laat beginnen. En dat is de regen. Eindeloos veel regen. Als de kinderen op school hun energie niet kwijt kunnen, moeten ze dat na schooltijd proberen. En dat kan niet buiten, door die eindeloze regen. Dus moet dat binnen. Zoals bij opa Harm en oma Stien thuis. Door de studie van dochter Anja fungeren zij als oppas. En dat het langdurig regent, is in huis merkbaar.

Morgen is de laatste schooldag. Dan mogen alle kinderen verkleed op school komen. Voor dit jaar is gekozen voor het thema: beroepen. Alle kinderen moeten proberen een beroep uit te beelden. Deze keuze was voor de kleinkinderen niet zo moeilijk. Nienke en Lisa wilden allebei als politieagent naar school, zoals mamma. Jesse is gek op namaakgeweren en was ook heel zeker in zijn keus. Hij wil als

soldaat naar school. En Louise had ook haar keuze snel gemaakt. Ze is dit jaar opgenomen geweest in het ziekenhuis voor een kleine behandeling en was zo onder de indruk van wat daar allemaal gebeurde, dat ze als zuster of dokter naar school wil.

De keus is dus snel gemaakt. Om alles te maken kost wat meer tijd. Oma Stien is dagenlang aan het naaien geweest, om voor iedereen de passende kleding te maken, van doktersjas en soldatentenuue tot aan politie-uniformen. Ook voor de nodige accessoires is heel wat afgewinkeld. Maar op een laatste stiknaad na, is alles op tijd klaar.

‘Mag ik het even aanhouden?’ is steevast de vraag als ze weer eens moeten passen. Of ‘mogen we er nu even in spelen?’ Het kost oma de nodige moeite om telkens ‘nee’ te zeggen. ‘Straks is het stuk en dan heb je op de laatste schooldag niets om aan te trekken.’

En daarna gaan ze weer verder met hun pogingen hun op school niet verbruikte energie toch kwijt te raken. Zelfs televisiekijken is vandaag niet meer in. Terwijl anders films of series soms wel voor de tiende keer intensief en doodstil worden bekeken, is vandaag zelfs een geheel nieuwe film niet interessant genoeg.

‘Opa, kan jij nog een mooi verhaal vertellen? Zo één als de vorige keer over die oude opa en oma.’ vraagt Nienke. ‘Ja, maar dan wel weer over zo’n boef die uit de gevangenis ontsnapt.’

voegt Jesse er aan toe. Opa Harm reageert niet.

‘Opa, oooooaaaa,’ roepen ze nu allebei in koor. Opa schrikt wakker. Hij was op een onbewaakt moment even in slaap gevallen. ‘Opa, je moet nu niet gaan slapen. Dat doen wij toch ook niet. We willen graag dat je ons een verhaal vertelt van vroeger. Net als de vorige keer. Weer zo’n verhaal, wat ook echt gebeurd is. Je hebt toch, net als wij, ook meer opa’s en oma’s gehad.’

Opa knikt en denkt even diep na. ‘Nou goed’. zegt hij dan, ‘Als jullie eerst Lisa en Louise even roepen, dan zal ik straks een verhaal vertellen over mijn andere oma en mijn vader. Eigenlijk is het ook een beetje een vervolg op het vorige verhaal over opa en oma Koops en hun dochter Trijntje.’

Nienke en Jesse hebben snel hun kleinere zusjes uit de speelkamer opgehaald en alle vier zitten ze vol verwachting op de grond naar opa te kijken.

‘Weten jullie nog iets van het vorige verhaal?’, begint hij. ‘Op het laatst van dat verhaal kwamen Trijntje en haar ouders met hun schip in Bargercompascuum aan. De laatste brug, waar ze door moesten, de Bolwijsbrug, werd open gedraaid door een 14 jarige jongen, Ginus. Hij kende Trijntje wel en was snel met zijn hondkar aan komen rennen om de brug open te draaien. Zijn moeder was hier de brugwachter en had er ook een winkel bij. Zij was mijn andere oma, opoe Hillechien.’

'Dit verhaal speelt precies 11 jaar later in de buurt van deze zelfde brug. Vlakbij de brug heeft Hillechien Bolwijn een nieuwe winkel laten bouwen, ongeveer 50 meter van de brugwachterwoning, het brughuis, vandaan. Het brughuis, waar ze eerst een winkel had, is door de maatschappij verhuurd aan een nieuwe brugwachter, maar nu zonder winkel. Opoe Hillechien is inmiddels 64 jaar en Ginus is 25. Harm, de oudere broer van Ginus, die in het vorige verhaal nog thuis woonde, is nu verhuisd naar Apeldoorn. Daar heeft hij nu een baan als bakkersknecht en is in de kost bij hun oudste zus Trijntje en zwager Leendert.

Hoofdstuk 2

September 1939

‘Ginus, ik hoor de winkelbel. Kijk je even wie er is? Ik ben juist bezig het eten klaar te maken.’ Ginus is in de schuur bezig om alles op te ruimen, want binnenkort moet er weer een wintervoorraad turf in worden opgeslagen. Die voorraad is zo groot, dat bijna de hele schuur er mee is gevuld. Er ligt nu nog een kleine voorraad en die is precies genoeg voor de kookkachel voor de komende weken. Voor dat het kouder weer wordt en de kachel weer aan moet, zal er toch meer voorraad in huis moeten zijn. In Bargercompascuum heeft Ginus een hele stapel turf gekocht van de erven van vervener Hoving. Hij moet deze turf nog wel zelf ophalen met een praam, die hij van de erven kan lenen. Maar ja, het ophalen van een lading turf, vooral het laden en lossen, kost nog al wat tijd en daar ontbreekt het hem vaak aan. Dus eerst de schuur klaar maken. Als er dan eens tijd is, hoeft dat tenminste niet meer gebeuren.

‘Ginus, heb je het wel gehoord?’

‘Ja, moeder. Ik ga al.’

‘Goeie dag, vrouw Middel’, zegt hij tegen de klant, als hij in de winkel komt en zich achter de toonbank begeeft. ‘Wat zal het zijn?’ Hij kent vrouw Middel erg goed. Het is de buurvrouw, die op de boerderij naast hen

woont. Toen ze nog in het brughuis woonden, waren de Middels ook al hun burens, want ze wonen tussen het brughuis en de nieuwe winkel in. Boer Middel is net zo oud als de moeder van Ginus, terwijl zijn vrouw bijna twintig jaar jonger is. Hij is ook ouderling in hun kerk en is in die functie al vaak op bezoek geweest. Vooral toen ze nog in het brughuis woonden.

‘Dag Ginus. Is je moeder er niet? Ze is toch niet ziek, hoop ik?’

‘Nee, vrouw Middel. Ze is druk bezig het eten klaar te maken. Wat kan ik voor u doen?’

‘Ja, dat weet ik eigenlijk nog niet. Ach, geef mij maar een half pond suiker en twee ons van die koekjes uit die bovenste trommel. Deze keer wel hele, want de vorige keer waren er veel stuk. Zal ik dan maar even doorlopen, dan kan ik nog even met jouw moeder praten, want jij zult er wel niets van gehoord hebben, dat Griet van Hendrik en Jantje Pruim in verwachting is?’

‘Een half pond suiker en twee ons koekjes, goed. Nee, U heeft gelijk. Ik weet hier niets van. Sommige dingen hoor ik te veel en andere dingen te weinig. Vaak is het zo, dat leugens sneller rondgaan, dan de waarheid. Over Griet heb ik nog niks gehoord, dus zegt U het mij maar, wat dat betekent. Ik heb trouwens wel iets over iemand anders gehoord die in verwachting zou zijn. Maar ik weet niet zo snel wie dat is.’

Buurvrouw Middel leunt van nieuwsgierigheid ver over de toonbank en port hem aan om goed na te denken. Ginus schudt zijn hoofd. ‘Ik

weet zeker dat ik het gehoord heb, maar ik kan er niet zo snel op komen. Heeft U nog meer nodig, vrouw Middel?’

‘Geef me nog maar twee ons griesmeel. Denk nog eens goed na. Wie moet dat geweest zijn?’

‘Nu weet ik het al weer. Truus Middel.’

Ach, jij pestkop. Dat is mijn eigen dochter. Dat weet ik ook wel. En jij weet ook wel dat het daar ook niet zo gegaan is, zoals het hoort. Maar mijn kleinzoon is de vorige maand al geboren.’

Ginus lacht. Natuurlijk weet hij dat wel. Hij is er zelfs nog met zijn moeder op bezoek geweest. Als buurvrouw Middel door krijgt, dat ze voor de gek gehouden is, loopt ze hoofdschuddend door naar achteren. ‘Die griesmeel heb ik eigenlijk niet nodig’, moppert ze nog in de deuropening.

‘Ik heb het al afgewogen en ingepakt. En griesmeel kun je lang bewaren en dat komt altijd wel weer van pas.’ zegt Ginus haar nog na met een grijnzend gezicht.

Terwijl hij de boodschappen voor buurvrouw Middel in het winkelboek schrijft, gaat de winkelbel opnieuw. Een klein meisje van ongeveer zes jaar komt, met haar klompen in de hand, heel verlegen binnen. Ze ziet er erg onverzorgd uit. Het gezichtje is schoon en ook haar lange rode haar is netjes gekamd, maar haar jurk is vies met hier en daar een winkelhaak en een verstellap. Haar donkere schort bedekt grotendeels de slecht verstelde jurk. Nu ze haar klompen in de hand heeft, zijn

niet in haar mond te steken, ondanks het aandringen van Ginus. Ze stopt het snel in de zak van haar schort. Met haar hand houdt ze haar schort open, omdat ze bang is, dat het voor haar kostbare koekje stuk zal gaan. 'Nou, moet je een boodschap voor je moeder doen?' vraagt Ginus haar nog eens. Uit haar mond komt geen geluid. Ze knikt slechts. 'En wat heeft je moeder gezegd? Wat moet je mij vertellen?'

En dan komt er heel aarzelend uit: 'Wij moeten nog een pond bruine bonen en twee ons koekjes in het boodschappenboekje hebben.' Ze laat een zucht van verlichting nu ze boodschap heeft overgebracht en loopt gauw naar de deur om weer te vertrekken.

Angstvallig houdt ze nog steeds de zak van haar schort met de ene hand open. Voordat ze bij de deur is, roept Ginus: 'Ho, wacht even, meisje. Ik weet nog niet wie jouw moeder is. Dat heb je mij nog niet verteld.'

Angstig kijkt ze weer om en haalt haar schouders op, waar mee ze wil zeggen, dat ze de vraag niet begrijpt.

'Hoe heet de moeder of je vader en waar wonen jullie?'

'Daar.' zegt het meisje opgelucht, omdat ze de vraag nu begrijpt. 'Daar.' En ze wijst in de richting van de brug.

'Daar wonen veel mensen en daar zijn ook veel klanten van mij bij, maar ik weet nog niet van wie jij een dochter bent. Hoe heet je vader?'

Ginus kijkt haar weer vragend aan, maar ze

ook de gaten bij de tenen van haar kousen te zien. Ze schuifelt heel voorzichtig naar de toonbank en kijkt Ginus, zonder wat te zeggen, met haar grote donkerbruine ogen, angstig aan.

‘Zeg het maar, meisje. Wat zal het zijn?’ zegt Ginus tegen het meisje en probeert, om het kind gerust te stellen, haar zo vriendelijk mogelijk aan te kijken. Bijna op het zelfde moment gaat de winkelbel opnieuw. Margie Kuilman, de overbuurvrouw, de echtgenote van Albert Kuilman, komt binnen.

‘Hallo, alles goed hier?’ groet ze Ginus. ‘Ik dacht, ik moet even naar de winkel. Ik zag vrouw Middel hier naar binnen lopen. Dus dan moet er wel nieuws te halen of te brengen zijn.’

Dan ziet ze de kleine dreumes, angstig kijkend, voor zich staan. ‘Dag, meisje. Wie ben jij? Ik heb jou nog niet eerder gezien.’ Het kleine meisje durft nu helemaal niets meer te zeggen en kijkt nog angstiger naar Ginus. Nu staat ze tussen twee hele grote vreemde mensen in. En beide praten ze tegen haar. Ze kijkt naar de winkel deur en dan weer naar Ginus, alsof ze wil vluchten.

Margie ziet het en legt een hand op haar schouder. ‘Je hoeft niet bang te zijn, hoor. We doen je echt niets. En deze meneer al helemaal niet. Die is juist heel lief voor kleine kinderen.’ ‘Ja hoor.’ zegt Ginus. ‘Kijk, hier heb je van mij een lekker half koekje. En vertelt nu even wat je moet doen.’ Vol verbazing staat het meisje naar het halve koekje te kijken. Ze durft het

haalt slechts haar schouders op. 'Die heet Pappa.' zegt ze uiteindelijk.

Genus ziet dat hij hier niet verder mee komt. De vraag hoe haar moeder heet zal ze vast en zeker met Mamma beantwoorden.' Heb je ook een grote broer?' vraagt hij dan.

Het meisje knikt en antwoordt dan.: 'Ja, een hele grote. En die heet Jacob.'

Genus laat een zucht en zegt dan, opgelucht: 'Jacob. Dan heten jullie allemaal Luth. En dan ben jij kleine Marieke. En jullie wonen in een hut achter de Breede Sloot.' Marieke glundert van blijdschap, dat die grote man dat allemaal weet. Glimlachend gaat ze de winkel uit, steeds zorgend dat de zak van haar schort openblijft en het koekje niet beschadigd raakt.

Genus glundert niet meer. Hij kent de ouders van Marieke erg goed. Ze zijn al langer klant van hem. Eenmaal per week komt hij bij hen langs. Om de boodschappen te brengen en het boekje in te vullen met de boodschappen voor de volgende week. Het zijn altijd al slechte betalers geweest. De laatste tijd is het wel heel erg. Toe hij de vorige donderdag bij hen kwam om de boodschappen te brengen, hadden ze al zeven weken lang bijna niets betaald. Genus had zich voorgenomen niets meer te brengen, als er niet een deel van de schuld betaald werd. Telkens als hij weer met de boodschappen aankwam, was er weer geen geld. Chris Luth is veenarbeider. Hij is al meer dan een maand werkloos. Het werk op de veenplaats was klaar en de vervener had geen ander werk meer. Af en toe had hij nu wat los

werk, maar in deze crisistijd was werk moeilijk te vinden. Zeker hier in het veen waren er veel mensen zonder werk. Ginus kon telkens, als hij naar de omstandigheden van het gezin keek, met vier kinderen in een slechte hut, het niet over zijn hart verkrijgen alle boodschappen weer mee terug te nemen. Met de afspraak, dat er de volgende keer een deel van de schuld betaald zou worden, liet hij telkens de boodschappen weer achter. De laatste keer bleek Chris Luth weer tijdelijk werk te hebben. Zijn vrouw, Rika, was alleen thuis en kon geen geld geven. Haar man zou alles op zak hebben. En weer liet Ginus de boodschappen achter, nu echter met de afspraak, dat vóór de volgende donderdag, Chris Luth in de winkel een deel van de schuld zou komen betalen.

En wat gebeurt nu? Chris Luth komt zelf niet om te betalen, maar stuurt zijn jongste dochter om nog een aanvulling op de boodschappenlijst te geven. En ook nog met daarbij een luxe artikel als koekjes. Ginus heeft de neiging om kwaad te worden op het kleine meisje en haar terug te roepen in de winkel, maar hij houdt zich in.

Margie Kuilman heeft het gezicht van Ginus zien betrekken en begrijpt wat er aan de hand moet zijn. Zij en haar man hebben met Ginus wel vaker over moeilijke klanten zitten te praten. Albert Kuilman is fietsenmaker en heeft ook veel problemen met slecht betalende klanten.

‘Luth is zeker geen beste klant voor jou?’ merkt Margie op. ‘Ik kan het aan je gezicht wel zien.’

‘Dat mag je wel zeggen. Hij komt zijn afspraken over betalen niet na, maar durft wel, op deze manier, nog extra dingen te bestellen. En zelfs nog koekjes. Je zou die kerel wat.’

‘Maar eh.’, begint Margie dan, ‘Wat had vrouw Middel eigenlijk voor nieuws? En waar is ze gebleven?’

‘Ach’, zegt Ginus, ‘Daar staat mijn hoofd nu niet naar. Als je het weten wilt, loop dan even door naar achteren. Buurvrouw Middel zit ook bij moeder.’

Bijna onmiddellijk, nog voor Margie de binnendeur achter zich heeft gesloten, gaat opnieuw de winkelbel. Verbaasd kijkt Ginus naar de winkelkeur, als hij daar het kleine meisje Marieke opnieuw ziet verschijnen. Nog steeds met haar hand aan de schortzak, maar nu wel met de klompen nog aan, stapt ze binnen. ‘Ik ben nog iets vergeten. Ik moet U dit nog geven van mijn pappa.’ En ze geeft Ginus een verschillende keren dubbelgevouwen briefje van tien gulden. Ginus kijkt stomverbaasd naar het bankbiljet. Voor hij wat kan zeggen, begint het meisje weer: ‘Pappa heeft gezegd, dat wat er over is, moet U houden voor de volgende keer.’ Ginus weet nog steeds niet wat hij moet zeggen. Hij heeft zich juist nog zo kwaad gemaakt op Chris Luth omdat deze zijn afspraken niet nakwam en wel de durf had om extra dingen te bestellen. En nu ineens betaalt hij al zijn schulden in één keer af. Zelfs meer dan dat. Er blijft zelfs nog geld over. Hij staat

het eind rechtsaf. Daar even verder op staat op een rest stuk hoogveen hun hut. De wegen zijn hier niet verhard en er zitten flinke kuilen in de weg. Ze is al twee keer gevallen. Eén keer kwam ze met haar gezicht in het natte zand terecht. Ze rent ook wat ongemakkelijk, omdat ze nog steeds met haar hand haar schortzak open houdt. Bang dat haar kostbare halve koekje stuk zal gaan. Want die wil ze aan moeder laten zien. De laatste keer dat ze viel, heeft ze flink haar hoofd bezeerd. Wat belangrijker was, haar koekje bleef heel. Al huilend rent ze door. Na een flink eind gaat ze linksaf het veen op. Daar, een klein eindje van de weg af, woont ze. In een klein huisje, een plaggenhut, zoals veel mensen zeggen. Voor haar is het een huis. Daar zijn ook haar ouders, haar grote broer Jacob en haar beide kleinere zusjes. Als ze dichterbij komt, begint ze steeds harder te huilen. 'Mamma, mamma', roept ze zo hard ze kan. De deur van de schuur gaat met een harde klap open en moeder Luth stormt naar buiten, hevig geschrokken door het huilen van haar dochter.

'Wat is er lieverd?' roept ze, terwijl ze haar armen uitspreidt om haar dochter op te vangen. 'Laat mij gauw kijken. Waar heb je je pijn gedaan?'

'Ik heb me geen pijn gedaan. Moet je eens kijken wat ik gekregen heb in de winkel. Een echt koekje.' En ze haalt voorzichtig met haar vrije hand het halve koekje uit haar schort. Het is niet meer heel. Het halve koekje bestaat nu uit drie delen. Marieke is er even gelukkig

nog steeds met open mond naar het meisje te kijken en lijkt zich zelfs naar haar toe te willen verontschuldigen. Voor hij er één woord uit kan brengen, is het meisje al weer uit de winkel verdwenen. Ze gaat snel naar buiten, vergeet de winkel deur achter zich te sluiten en holt zo snel ze kan over de brug in de richting van de Breede Sloot. Grote vreemde mensen vindt ze eng, maar nog enger is het, als ze haar met open mond staan aan te kijken zonder iets te zeggen.

Margie is in de deuropening van de kamer blijven staan toen het meisje opnieuw binnen kwam. Ze heeft alles gehoord en gezien. 'Hoe zou die Chris Luth wel niet aan zoveel geld gekomen zijn?' vraagt ze aan Ginus. 'Ik kan me niet voorstellen dat hij in zo'n korte tijd zoveel geld verdiend heeft.'

'Ik snap er ook niks van.' zegt Ginus, 'Wekenlang hebben ze geen cent en zo ineens brengen ze mij meer dan dat ze schuldig zijn. Ik ben er blij mee, want ik was bang, dat ik het meeste wel vergeten kon. Maar hoe ze d'r aan gekomen zijn? Joost mag het weten.'

Margie zucht en schudt ook haar hoofd. 'Er wordt veel gesmokkeld daar bij de grens. Ik kan mij niet voorstellen dat Chris Luth daar ook aan mee doet.'

*

Ondertussen rent het meisje Marieke, zo hard ze kan, in één stuk door naar huis. Eerst helemaal de Verlengde Groenedijk af en aan

mee.' Kijk, Mamma. Deze is voor U. Omdat U het altijd zo druk heeft.'

Moeder Luth schudt haar hoofd, blij dat er niets ergs met haar dochter aan de hand is. Maar ook omdat haar dochter het kostbare bezit, dat halve koekje, voor haar bestemd heeft. 'Dat vind ik prachtig, lieverd. Maar ik geef het aan jou weer terug. Daar heb jij zo je best voor gedaan. Dan kan je het zelf opeten.' Marieke weet niet wat ze moet zeggen. Ze wilde het aan haar moeder geven, maar zelf lijkt het haar ook erg lekker. Zonder lang na te denken stopt ze één deel van het koekje in haar mond en zuigt hier heel voorzichtig op. Zo iets lekkers heeft ze nog nooit gehad. Ze neemt de andere twee stukjes in haar hand. 'Kijk Mamma. Neem ook een stukje.' En ze houdt de hand met de koekjes voor haar moeder. Moeder begrijpt wel, dat ze een stukje moet nemen. Ze pakt het kleinste stukje en steekt dat in haar mond. Marieke kijkt naar het laatste stukje, twijfelt even, maar steekt het dan toch weer in de zak van haar schort. 'Deze is voor later.'

Dan gaat de deur weer open en komt Chris Luth naar buiten. 'Pappa, kijk eens wat ik gekregen heb.' roept Marieke, als ze haar vader ziet.

'Dat is mooi' zegt Chris Luth, Wacht maar eens tot donderdag, als Bolwijn de boodschappen hier brengt. Dan hebben wij nog veel meer koekjes. Dan krijg je ook een hele van mij.'

‘Wat bedoel je met koekjes, Chris’, zegt moeder Rika verbaasd tegen haar man. ‘Je hebt er toch geen koekjes bij besteld?’

‘Ja, waarom niet. Wij hebben nu eens een keer wat geld om handen. Dan mogen wij er ook wel eens plezier van hebben.’ Chris haalt zijn schouders op bij deze opmerking.

Rika kijkt haar man boos aan. ‘Ik ben het er niet mee eens hoe je aan dat geld gekomen bent. En als we eens een keer wat hebben, hoef je het niet meteen weer uit te geven. Trouwens, er zijn wel andere dingen, waarvoor we het geld beter kunnen gebruiken. Jij altijd met de drank en koekjes.’ En boos loopt ze van hem weg en neemt hun dochter, die verbaasd staat toe te kijken, met haar mee.

‘Mamma, als Pappa zo graag koekjes lust, mag hij mijn laatste stukje ook wel hebben.’ Rika schudt haar hoofd en geeft geen antwoord.

*

Langs de westzijde van het Oosterdiep fietsen twee marechaussees. Ze komen vanaf de kazerne in Emmercompascuum en zijn bezig met een patrouille langs de grens. Hun taak is de grensbewaking en vooral het tegengaan van smokkel. In deze ruwe veengebieden wordt veel gesmokkeld. Vooral drank wordt vanaf Duitsland de grens overgebracht. Een gedeelte van het grensgebied is al wel ontgonnen, maar in de strook, het dichtst bij de grens zijn nog grote stukken ruw en bijna ondoordringbaar terrein. Het is één groot heideveld met hier en

daar een paar bomen en struiken. Wegen of paden zijn er niet, alleen een paar konijnenpaden. Sommige stukken zijn zelfs moerassig en dus helemaal onbegaanbaar. Voor smokkelaars is het ideaal, zeker als je het gebied kent. En de meeste grensbewoners zijn goed bekend in dit gebied. Voor de grensbewaking is het juist lastiger. De marechaussees kunnen slecht te paard het gebied in en op de fiets is het helemaal niet te doen. Dus wordt het vaak posten in de nachtelijke uren. Maar ja, de smokkelaars weten dat ook. En verder is het zaak in de vijf kilometerstrook vanaf de grens, waar extra toezicht geldt, ogen en oren goed open te houden. Daar gaat de marechaussee overal kijken, waar ze iets bijzonders vermoeden en letten ze scherp op mensen, die daar iets vervoeren. Ook is de spanning aan de grens toegenomen, nu Duitsland sinds begin van deze week in oorlog is met Polen.

‘Wat doen we?’ vraagt marechaussee Hageman aan zijn collega Buiten, ‘Zullen we vragen of we bij ons kosthuis een kop thee kunnen drinken?’ Buiten knikt: ‘Dat lijkt mij een goed idee. We zijn zo ongeveer op de helft en mevrouw Bolwijn wil vast wel even een kop thee voor ons maken.’

Wim Hageman en Harm Buiten zijn sinds het begin van het jaar in Emmercompasuum geplaatst. Het korps is vorig jaar behoorlijk uitgebreid. Aan de ene kant is er de dreiging van een oorlog en wil men voorkomen dat

wenkbrauwen aan. 'Aan uw schrik te zien, kan ik daar in de schuur heel wat verwachten.' vervolgt Buiten. 't Is jammer dat wij nu geen tijd hebben, want theedrinken gaat bij ons toch voor.' En lachend lopen de beide marechaussees langs de zijkant van de winkel naar de achterdeur. 'Middel schrok zo, dat je haast zou denken dat hij wat te verbergen heeft in de schuur.' Terwijl Hageman dit lachend tegen zijn collega zegt, denkt hij er nog eens over na en vervolgt: 'Misschien moeten we toch eens in de schuur gaan kijken. Wie weet wat daar is te vinden. Hoewel ik me haast niet kan voorstellen dat die ouwe man behalve boer en ouderling, ook nog smokkelaar is. Maar ja, hij heeft een jonge vrouw en wie weet, maakt die hem de kop wel gek.'

'Goede middag, mevrouw Bolwijn. Oh, ik zie dat u visite heeft. Wij dachten anders dat we bij u misschien wel even een kop thee konden drinken.' Hageman blijft in de deuropening staan, nu hij ziet dat er visite aan de keukentafel zit.

'Ook goede middag, dames, mevrouw Middel, mevrouw Kuilman. Het spijt ons dat we u storen,' vervolgt Hageman. Hillechien Bolwijn glimlacht. Nee hoor, ze vindt het helemaal niet erg dat de beide marechaussees zo maar binnenvallen. 'Nee, hoor, jongens. Kom maar gerust binnen. Voor jullie twee heb ik altijd wel een kop thee. En de buurvrouwen vinden dat vast ook wel gezellig. Kom ga maar vast op de

mensen hier illegaal binnenkomen en aan de andere kant zijn er tekenen dat smokkel de laatste tijd behoorlijk is toegenomen. In en bij de kazerne was geen plaats meer om nog meer mensen te huisvesten. Van een vertrekkende collega hadden ze gehoord, dat ze bij winkelier Bolwijn een goed kosthuis konden vinden. Ze zijn hier nu ruim een half jaar in de kost en het bevalt hen uitstekend. Het eten is er prima en slapen doen ze er, met z'n tweeën op één van de zolderkamers, erg goed. Wat hen hier ook erg goed bevalt, is dat ze ver van de kazerne af wonen. Bij Bolwijn zelf is geen telefoon. Zo kunnen ze niet bij nacht en ontij plotseling uit hun bed worden gehaald voor een extra dienst.

Ze stoppen vlak voor de winkel en groeten buurman Middel, die ook juist thuis komt. 'Zo, ook even een kop thee bij de vrouw halen?' groet Hageman de buurman, terwijl hij tegelijkertijd aan zijn pet tikt.

'Daar hebben ambtenaren zoals jullie misschien wel tijd voor. Bij mij moet het werk eerst klaar zijn. Ga maar rustig theedrinken. Ik zal de smokkelaars wel even vertellen, dat ze d'r nu wel langs kunnen.' En al lachend loopt hij naar de schuur.

'Zitten ze in uw schuur te wachten op een seintje van u?, begint nu Harm Buiten, 'Dan loop ik even mee. Dan kan ik ze meteen even vertellen, welke kant wij straks op gaan.' En hij maakt aanstalten om met boer Middel mee te lopen naar de schuur. Boer Middel blijft stokstijf staan en kijkt Buiten met gefronste